

Zaterdag 26 mei 1917 – ochtendeditie

Vandervelde in Rusland.

Havre, 25 mei. Vandervelde, de minister van bevoorrading, heeft een lang telegram gezonden aan het hoofd van het kabinet, waarin staat dat de Belgische afgevaardigden te Sint-Petersburg een flink succes ten gunste van de geallieerden hebben behaald. Men heeft hem evenals de Brouckère en de Man bij de arbeiders en militairen hartelijk ontvangen. Op uitnodiging van de opperbevelhebber van de Russische legers gaan ze alle drie naar het Russische front. Het bezoek duurt tot half juni. Daar zullen ze de propaganda voortzetten.

Zaterdag 26 mei 1917 – avondeditie

Over de grens gekomen.

Gistermiddag is bij Oldenzaal een Belgische sergeant-majoor, ontvlucht van een arbeidscommando nabij Lingen, over de grens gekomen.

Havre, 25 mei. De Belgische regering verneemt, dat 19 priesters uit het diocees van Mechelen tot 20 jaar gevangenisstraf zijn veroordeeld, omdat ze tegen de deportaties hadden geprotesteerd. Ze zitten achter slot en grendel. Onder hen zijn kanunnik Vroncken, secretaris van de aartsbisschop en verscheidene leraren van het seminarie te Mechelen.

Uit de Vlaamse Beweging.

Daar brengt ons eindelijk de brief door een aantal voorname Vlamingen de 10^e maart aan de Duitse rijkskanselier gestuurd en openbaar gemaakt in de N. R. C. van 23 mei, de zo lang verbeide stem

van zovele vertrouwde Vlamingen, die door de elektrische “draad van de dood” aan de Belgische grens van ons gescheiden zijn. Hoe vaak is ons verlangen uitgegaan naar hun stem! Naarmate de Vlaamse Beweging hoe langer hoe meer in het gedrang geraakte en de enen haar uitbuiten terwijl de anderen haar verkeerd begrepen, naarmate sommige onder haar vurigste aanhangers meer en meer optraden op een wijze, die wij moeilijk kunnen billijken omdat deze tenslotte ten nadele van de onafhankelijkheid van hun land zou keren en hun eigen zo rechtvaardige zaak zou compromitteren, naarmate bovendien, in naam van de Vlaamse Beweging, veel gezegd en gedaan werd, dat slechts in een toevallig verband stond met deze eerlijke volkszaak, hebben de vrienden der Vlamingen in Nederland dringender de zucht in zich voelen opwellen: “Waar blijft ge, beste Vlaamse letterkundigen, gij, die in dubbele zin de ziel zijt van uw volk, gij, die uitgesproken hebt wat in uw mensen groeit en leeft en hen ook geesteskracht en spraakvaardigheid verleent, gij Pol de Mont, Hugo Verriest, Stijn Streuvels, August Vermeylen, Karel van de Woestyne, Herman Teirlinck, Alfred Hegenscheidt, Maurits Sabbe, en gij, Vlaamse geleerden, die wij hebben leren waarderen op de Nederlandse Taal- en Letterkundige congressen, op de Vlaamse wetenschappelijke congressen, waar zit ge en hebt ge niets te zeggen in deze beslissende uren voor Vlaanderen? Zijt gij passivisten en wilt ge, trouw aan het gemeenschappelijk België, wachten tot na de oorlog om dan de herwording van uw volk met gezamenlijke krachtsinspanning door te zetten? Of zijt ge als de zelfzuchtige politici geworden, die niet kunnen besluiten en liever wachten tot ze weten langs welke zijde de eindkans zal vallen? Waarom spreekt ge niet?”

Waarom ze niet spraken?

Wie niet begrijpt wat het is in oorlogstijd te leven onder de militaire druk van de vijand in een besloten land, en hoe het de niet activistische Vlamingen onmogelijk is naar buiten iets over te brieven

over wat hun het naast bij het hart ligt, die ontvangt nu een antwoord van deze Vlamingen ... per adres van de Duitse rijkskanselier. In deze brief wordt in herinnering gebracht hoe het in België verboden is zijn mening uit te drukken, wanneer deze mening enigszins in strijd kan zijn met de Duitse belangen, en dit op straffe van verbanning of gevangenzetting, zoals voorstrijders in de Vlaamse Beweging als prof. Fredericq, prof. de Bruyne, en Alfons Sevens het mochten ondervinden.

Wanneer men dit eenmaal goed in overweging neemt, kan men niet anders dan eerbied koesteren voor hen, die het dan toch wagen tegenover de hoogste verantwoordelijke persoon van de Duitse politiek, in onomwonden bewoordingen te verklaren wat zij menen te moeten zeggen: dat er geen "waarde kan gehecht worden door een onpartijdig beoordelaar aan de opinie van hen, ten gunste van wie al deze beperkingen door de vijand opgeheven werden en die woorden spreken en daden stellen, welke de politiek van deze vijand dienen in strijd met hun eigen koning." Er zijn er wel anderen, die voor een nog veel geringer vergrijp tegen de Flamenpolitik als "indesirable" naar Duitsland gestuurd werden.

En wie wel wist hoe veelzeggend reeds het zwijgen van deze Vlamingen was, vat nu duidelijker van welk een gehalte hun tegenstand tegen het streven der activisten mag heten. Ze nemen regelrecht stand tegen de Raad van Vlaanderen, "een organisme, dat in ons eigen land volstrekt onbekend is" en tegen haar deputatie naar Berlijn, welke zij noemen "een deputatie van onbekenden, die een Raad vertegenwoordigen, welke geen mandaat heeft;" ze zeggen dat "de personen", die, terwijl de oorlog nog volop woedt, het op zich genomen hebben aan de Duitse regering hun medewerking te verlenen om hun land te verdelen en een volslagen ommekeer te brengen in zijn innerlijke organisatie, niet het minste recht te hebben

te spreken in naam van het Vlaamse volk en op geen wijze noch de verlangens noch de verzuchtingen van dit volk vertegenwoordigen.”

Wie en wat vertegenwoordigen dan wel de verzuchtingen van het Vlaamse volk, naar het oordeel van de ondertekenaars van deze protestbrief?

Eerst de 170 afgevaardigden en senatoren van de Vlaamse gewesten, waarvan er slechts twee bij de activistische beweging aansloten. Hierbij moeten wij enig voorbehoud maken. We menen genoeg de Vlaamse Beweging te kennen om te mogen zeggen: die afgevaardigden en senatoren, vrij gekozen, vertegenwoordigen zeer zeker de bevolking der Vlaamse gewesten in België en ook haar betrachtingen; maar het volk zelf in Vlaanderen hecht te weinig belang aan de Vlaamse Beweging, die in de eerste plaats een ideële beweging is, en de “volksvertegenwoordigers” vertegenwoordigen uit de aard van de zaak nog geenszins de Vlaamse gedachte.

Van veel groter belang is daarom de tweede groep, die zij laten getuigen tegen het activisme: de 2000 dragers van hogeschooldiploma's, die, voor de oorlog, het verzoekschrift om de vervlaamsing van de hogeschool te Gent ondertekenden en waarvan slechts 100 de nieuwe politiek goedkeuren.

Verder worden nog in ogeschouw genomen de “machtige” verenigingen, die het Vlaamse volk vertegenwoordigen en ook de Vlaamse Beweging, als het liberale Willemsfonds, het katholieke Davidsfonds, de Nederduitse Bond, de Liberale Vlaamse Bond van Antwerpen, de Liberale Volksbond van Brussel, de arbeidersgroeperingen, verbonden aan de drie politieke partijen, het Natuur- en Geneeskundig Congres, etc.; geen enkel daarvan is tot de “antivaderlands” genoemde politiek toegetreden en hun hoofden hebben reeds tegen de inrichting der Vlaamse hogeschool onder het

Duits bestuur geprotesteerd. Dit mag inderdaad een macht van betekenis geheten worden. Omwille van de waarheid mag hier echter niet verzwegen worden, dat men hierbij met een paar organismen, die bezwaarlijk over het hoofd kunnen gezien worden, geen rekening gehouden heeft: ik spreek niet van oorlogsorganismen als de Hogeschoolbond of de Raad van Vlaanderen, maar van het Nationaal Vlaams Verbond, dat ook voor de oorlog toch een zeer werkzaam bestuur had, en van de Roomse oud-hoogstudentenbonden, die naast de rumoerige Groeninger Wachten van de jongeren, de uiterste vleugel uitmaakten van de strijdende Vlaamse Beweging. Ze waren voor de oorlog de vooruitstrevenden en de hardnekkigen, die het aandurfdën de stokken van de radicale Vlaamse strijd te werpen tussen de raderen van sommige politiciërs. Vele van de leiders van deze bonden hebben een aanzienlijk deel genomen in het voorbereiden van wat wij nu zien afspelen. Het moet echter erkend worden, dat tegenover deze enkelen het heirleger staat der in al de andere verenigingen gegroepede vlaamsgezinden, der meest gestudeerden en der letterkundigen.

Ten gunste van het activisme zal evenmin pleiten het aangevoerde feit, dat alle ondertekenaars van het wetsontwerp voor de vervlaamsing van de hogeschool te Gent gekant zijn tegen deze inmenging van de Duitse overheid in een volstrekt binnenlandse kwestie.

Verder wordt nog aangehaald, dat al de vroegere Vlaamse bladen geweigerd hebben te verschijnen onder Duitse censuur en dat de bestuurders en hoofdredacteuren van die bladen zich eenparig tegen het activisme gekeerd hebben.

En ook wordt nog in herinnering gebracht, dat de koning en het Belgisch gouvernement eveneens de activistische strekking veroordelen. Dit zullen wij slechts moeten nemen als een uiting van

loyaliteit, waartoe de gelegenheid van het schrijven van deze brief graag werd aangevat; en voor de durf om in een land, militair door de Duitsers bezet, zo te spreken over eigen vorst en regering, zal iedereen achting voelen, ook al kan men de meningen, in deze brief uitgedrukt, niet altijd onderschrijven. Kranig ook is de uiting, dat hetgeen de bezettende macht tot stand brengt, door hen beschouwd wordt als niet meer bestaande op de dag, waarop België weer vrij zal zijn, en dat de ondertekenaars nooit een vrede zullen aanvaarden, waardoor het aan het Duitse gouvernement of aan gelijk welke regering zou toegelaten worden zich met de Belgische inlandse zaken te bemoeien. Spreekt hier niet de oude geest van de Vlamingen, - en zouden de afstammelingen van de Geuzen, in dergelijke omstandigheden, anders spreken? De ondertekenaars van deze brief beweren, dat zij zelf in een vrij België hun binnenlandse kwesties na de oorlog willen tot een oplossing brengen, en ze wijzen op het zozeer vergeten feit, dat de Vlamingen niet een ras zijn, bij een ander land gevoegd, maar, in een democratisch land, meester zijn over hun eigen lot, en niet gewacht hebben om zelf door de wetgeving hun taalgierven uit de weg te ruimen, totdat een vreemde mogendheid hen daarbij, gedreven door eigen belang, wou behulpzaam zijn.

Van de tegenstand van deze Vlamingen tegen de bestuurlijke scheiding willen wij slechts onthouden de gezaghebbende woorden, die Pol de Mont daarover uitsprak als voorzitter van het Taal- en Letterkundig Congres te Antwerpen in 1912.

Wie zijn nu de ondertekenaars van deze brief?

Niet alleen de afgevaardigden en senatoren van het Vlaamse land – hierboven heb ik reeds aangetoond, dat deze niet altijd de vertegenwoordigers zijn van de zuiver Vlaamse geest, die als een desem op het Vlaamse volk inwerkt. De namen van de Vlaamse letterkundigen in de N.R.C. vernoemd: Vermeylen, van de Woestyne,

Teirlinck, Sabbe, Hegenscheidt, hebben in dit geval grotere betekenis. Het zijn de beste namen uit de keurbende. Doch wij missen nog namen, ook van de beste? Inderdaad. Wij mogen echter niet vergeten, dat het verkeer in België belemmerd is, dat er geen verbinding bestaat met het etappegebied, met West- en Oost-Vlaanderen, en dat de ondertekenaars zelf zeggen: "In gewone tijd zouden duizenden handtekeningen zich bij de onze voegen; in de gegeven omstandigheden kunnen wij niet eens allen bereiken, die het protest ondertekenden tegen de tussenkomst van de Duitse autoriteit inzake de inrichting der Vlaamse hogeschool te Gent", en dat zij daarenboven de rijkskanselier uitdagen, alle belemmering van het vrije woord op te heffen om de volksstem te vernemen.

Het is goed, dat wij, die hier in Holland zo veelvuldig de stem vernemen van de groep activisten, wie men vurige arbeidzaamheid en luidruchtigheid geenszins zal ontzeggen, ook even het oor lenen naar wat deze mensen, die in België niet luidop mogen spreken, te zeggen hebben.

We vernemen intussen alvast, dat de tegenstelling tussen activisten en werkelijke passivisten onder de Vlamingen zeer scherp is, en zien nu in, dat het samenbrengen van de beide groeperingen in een naaste toekomst tot het rijk der hersenschimmen zal moeten behoren.

De Toorts bespreekt het interview, dat baron de Broqueville, de Belgische minister-president, heeft toegestaan aan een redacteur van De (Belgische) Legerbode, welk interview ons verleden week door het Belgische gezantschap in Den Haag is medegedeeld.

De Toorts zegt van dit interview o.m. het volgende:

Het interview van de heer de Broqueville in zijn geheel komt neer op een poging om de Vlaamse actie te verlammen door een onduidelijke geloofsbelijdenis in het goede recht van de Vlaamse zaak, en een dubbelzinnige belofte voor de toekomst. Dat een minister-president, die sedert zes jaar het bewind voert, thans zo ineens de noodzakelijkheid van een dergelijke uitspraak voelt, is wel een teken des tijds en kan ons slechts verheugen. Belang voor de toekomst van zijn volk zal echter geen Vlaming ooit nog hechten aan woorden of beloften van baron de Broqueville.

Maar de kostbare bekentenis, dat het Vlaamse programma, waar het niet alleen rechtsgelijkheid, maar ook de feitelijke gelijkstelling (van Vlaanderen met het Walenland) eist, de rechtvaardigheid zelve is, tekenen wij zorgvuldig op. Die woorden zijn in de mond van een erkend tegenstander van elk Vlaams recht een waardevol brevet van eerlijkheid en rechtvaardigheid voor het hele activisme.

Alleen moet het ons verwonderen, dat diezelfde heer de Broqueville zes weken geleden een besluitwet uitvaardigde, waarbij al wie ijvert voor de feitelijke gelijkstelling van Vlaanderen met het Walenland, met twintig jaar dwangarbeid en duizenden franken boete wordt bedreigd.

Frans van Cauwelaert bespreekt in Vrij België het ook in onze krant vermelde verslag, waarmee de Belgische regering bij koning Albert de besluitwet betreffende de bestraffing van politieke en bestuurlijke wanbedrijven tegen de veiligheid van de staat heeft ingeleid. Het laatste gedeelte van van Cauwelaert's artikel luidt als volgt:

Het heeft ons tevens verheugd, door de regering op plechtige wijze te horen hulde brengen aan "de schitterende houding van de Vlaamse vaderlanders", die "de eer en de verpersoonlijking zijn van de Vlaamse gedachte." Men mag aan deze woorden zoveel

rekbaarheid geven als men wil, het zal bij niemand te binnen vallen dat de regering met haar lof kan bedoeld hebben “les flamands de coeur”, zoals de voorgangers van de “Ligue patriotique flamande” en hun geestverwanten. Met de Vlaamse gedachte hebben deze heren zoveel gemeen als perziken met ajuinpeulen. Voor hen bestaat geen “Vlaamse gedachte”. Zij erkennen niet het bestaan van een Vlaams volk, geen Vlaamse ziel, geen Vlaamse kwestie en zelfs geen Vlaamse kunst. De Vlaamse gedachte heeft alleen haar belijving in deze Vlamingen, aan welke de liefde voor eigen volk de ogen heeft geopend voor de geestelijke en stoffelijke noden van hun stamgenoten en die met dagelijkse opofferingen het nieuw verhef bouwen, waarop zij de Vlaamse volkskracht willen plaatsen.

Maar zo de regering aan geen bastaard-Vlamingen heeft kunnen denken, wellicht heeft zij te weinig gedacht aan en alvast te weinig gesproken van hetgeen de Vlaamse gedachte en wat het Vlaamse volk voor het vaderland hebben gedaan in de loopgraven. De ware vertegenwoordigers van Vlaamse vaderlandse trouw en heldhaftigheid zijn de duizenden Vlaamse jongens in het strijdveld en het ware goed geweest indien de regering, sprekende van “geheiligde plicht” tegenover het Vlaamse volk, zich naar hen had gericht en voor hen had gebogen. Wat de politieke, literaire of andere woordstrijders voor het land in deze benarde dagen hebben ten beste gegeven, mag verdienstelijk zijn, vooral wanneer hun woord gesproken werd in het aangezicht van de bezetter en daardoor de kracht kreeg van een daad van onversaagdheid, maar naast de prijs van het bloed is ieder ander offer gering. En zo de regering staat voor een gebiedende en heilige plicht om aan het Vlaamse volk onmiddellijk na de oorlog de volheid van zijn recht te verzekeren, indien het feitelijk aan elke regering onmogelijk zal zijn om zich aan deze dure plicht te onttrekken, dan is het omdat zij zal

staan tegenover een bloedschuld duizenden malen vernieuwd en vermeerderd.

De tegenstanders van onze Vlaamse gedachte mogen echter eens en voorgoed de waan afleggen, dat het aan hen zal worden opgedragen om te bepalen wat in ons Vlaams programma als rechtmatig of niet rechtmatig dient te worden beschouwd. De weg der manke vergelijken moet beslist verlaten worden voor de rechte weg der doelmatige en echt Vlaamse hervormingen. Wat het Vlaamse volk nodig heeft en wil is zeer eenvoudig, het wil een gezond en normaal ontwikkeld volk zijn en daartoe is vereist dat zijn taal in zijn onderwijsinstellingen, in zijn openbare besturen en bij zijn dienende jongelingschap dezelfde plaats zou innemen als de Franse taal voor onze Waalse landgenoten. Met minder gaat het niet en er is geen mens ter wereld, die in deze verzuchtingen een schijn van onrechtmatigheid kan ontdekken, er is in geheel dit programma geen schemer van Duitse ingeving. Het was de kern van de Vlaamse gedachte voor de oorlog. Alleen een staatkunde, welke deze beginselen met vroomheid zal huldigen en doorzetten, zal aan België de inwendige vrede der algemene rechtvaardigheid kunnen teruggeven.

Wolff meldt, ter bevestiging van het bericht aan de Frankfurter Zeitung uit Brussel, officieel: De gouverneur-generaal heeft, met opheffing van het bevel van 20 november 1916, overeenkomstig art. 49 van de Haagse overeenkomst, rakende de wetten en gebruiken van de landoorlog, bepaald, dat aan de Belgische bevolking tot nader order als bijlage in de kosten en behoeften van het legerbestuur van het gezette gebied een oorlogsschatting van 60 miljoen frank per maand (men weet dat de maandelijkse oorlogsschatting tot dusver 50 miljoen frank bedroeg) wordt opgelegd. Het geld moet door de negen provincies van België door middel van een lening opgebracht worden.

De toekomst der Belgische nijverheid. (Ingezonden stuk)

Sedert de eerste dagen der bezetting zijn aanzienlijke hoeveelheden werktuigen, vervaardigde producten en grondstoffen uit de Belgische fabrieken weggevoerd. Door een prijzenswaardig gedacht geleid, hebben de Belgische nijverheidsgroepen de toestand nauwkeurig onderzocht; ze hebben ingezien dat hun vrijheid van handelen hen de verplichting oplegde de belangen van hun landgenoten, die zich in het bezette gedeelte bevinden, te verdedigen. Ze oordeelden dat de Belgische nijverheid, aan haarzelf overgelaten, een zekere ondergang tegemoet ging, en waren overtuigd dat slechts de tussenkomst van de regering haar kon redden.

De Belgische regering heeft het dringend verzoek van deze groepen met de grootste bereidwilligheid ontvangen en het principe van de tussenkomst door de staat aangenomen.

Onder beschermheerschappij van de regering en de steun van haar medewerking heeft zich een uitgebreide instelling gevormd, die voor doel heeft, de taak van onze industriëlen te vergemakkelijken en zich nieuwe werktuigen en voorraden voor hun fabrieken aan te schaffen; deze instelling zal als bemiddelaar tussen de regering en de fabrikanten dienen. Het organisme, in de vorm van een coöperatieve maatschappij ingericht, draagt de naam van "Nationale Maatschappij tot herstel der economische werkzaamheid in België".

De inrichters doen een oproep tot alle Belgische fabrikanten en handelaars, die in Nederland verblijven; ze hebben allen, rechtstreeks of onrechtstreeks, belang bij de hervatting van de industriële werkzaamheid van het land; ze hebben voor plicht aan de verdediging der belangen van hun landgenoten, die zich in het

bezette gedeelte bevinden, te denken; hun medewerking zal zeer nuttig zijn.

Ten einde de Nationale Maatschappij in staat te stellen de nodige gegevens te verzamelen aangaande de behoeften van de Belgische nijverheid, worden de fabrikanten en importeurs van grondstoffen, die in Nederland verblijven, dringend verzocht hun naam, adres en tak van handel of nijverheid te willen mededelen aan het adres "Comptoir national pour la reprise de l'activité économique en Belgique" (Coöperatieve Maatschappij in vorming), Buitenhof 30, Den Haag.